

NY VÄG IN?

SOLOFÖRETAGANDE, SKATTEREGLER
OCH EKONOMISKA MÖJLIGHETER

PATRICK KRASSÉN

NY VÄG IN?

SOLOFÖRETAGANDE, SKATTEREGLER
OCH EKONOMISKA MÖJLIGHETER

Patrick Krassén

ENTREPRENÖRSKAPSFORUM

Entreprenörskapsforum är en oberoende stiftelse och den ledande nätverksorganisationen för att initiera och kommunicera policyrelevant forskning om entreprenörskap, innovationer och småföretag. Stiftelsens verksamhet finansieras med såväl offentliga medel som av privata forskningsstiftelser, näringslivs- och andra intresseorganisationer, företag och enskilda filantroper. Författarna svarar själva för problemformulering, val av analysmodell och slutsatser i rapporterna.

För mer information se www.entreprenorskapsforum.se

© Entreprenörskapsforum, 2020

ISBN: 978-91-89301-09-2

Författare: Patrick Krassén

Grafisk produktion: Entreprenörskapsforum

Tryck: Örebro universitet

Förord

Hur ska fler gå från utanförskap till arbete, från bidragsförsörjning till egenförsörjning? Ett sätt är att underlätta och främja egenföretagande. Då bör skattereglerna vara så enkla att förstå och tillämpa som möjligt såväl vid en verksamhets uppbyggnad som i ett etablerat skede.

Flera länder i Europa, och andra delar av världen, inför nu olika system som förenklar egenföretagande, ett exempel är schablonbeskattning. I Sverige pågår just nu en utredning om förenklade skatteregler för att underlätta och främja egenföretagande som slutrapporteras 2021.

I denna rapport levererar författaren ett inspel där han belyser modellen med schablonbeskattad näringsverksamhet utifrån flera perspektiv samt skissar på vad en svensk variant bör innefatta.

Detta är den tredje rapporten som ges ut inom ramen för Integration Sverige, ett projekt som initierats för att skapa ett samlat underlag för att dels bättre förstå problematiken kopplad till ekonomiskt utanförskap, dels kunna leverera forskningsgrundade policyförslag på området. Projektets syfte är att studera hur utanförskapet i Sverige kan brytas och leda till bättre ekonomisk integration.

Jag vill rikta ett tack till styrgruppen för *Integration Sverige* där bland andra Rune Andersson, grundare Mellby Gård, Lars Backsell, grundare Recipharm och ordförande för Entreprenörskapsforum, Lovisa Hamrin, ägare Herenco och Dan Olofsson, entreprenör, ingår.

Författare till rapporten är Patrick Krassén, skattepolitisk expert på Företagarna. Författaren svarar helt och hållet för de analyser och rekommendationer som lämnas i rapporten.

Stockholm i juni 2020

Johan Eklund
vd Entreprenörskapsforum samt professor BTH och JIBS

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
1. Inledning	9
1.1 Problembakgrund: Trösklar in på arbetsmarknaden	9
2. Former för egenföretagande idag	13
2.1 Regelbördan – störst för de små	16
2.2 Bokföring och redovisning	18
2.3 Räntefördelning och företagssparande	18
3. Vad är schablonbeskattning?	21
3.1 Tidigare förslag om schablonbeskattning	22
4. Internationella exempel på schablonbeskattning	27
5. Motiv för schablonbeskattningsreform	35
5.1 ”Delningsekonomin” och ”gigekonomin”	36
5.2 Svartarbete och skatteregler	38
5.3 2020 års utredningar	40
5.4 Potential i schablonbeskattat soloföretagande	40
6. Vad bör en svensk modell för schablonbeskattning innefatta?	43
Referenser	45

Sammanfattning

Ett strukturellt problem på Sveriges arbetsmarknad är skillnaden i sysselsättningsgrad mellan utrikes födda och inrikes födda. Arbetslösheten var 2019 nästan tre gånger högre bland utrikes födda. Trösklarna in på arbetsmarknaden är påtagliga, bland annat genom en sammanpressad lönestruktur.

En väg till egenförsörjning är genom företagande. I Sverige finns drygt 800 000 företag med noll anställda. Den vanligaste formen att bedriva soloföretagande i är enskild näringsverksamhet. Samtidigt växer nya former av egenföretagande fram. Gigjobb, egenanställning och kombinatörskap är exempel på former för företagande som har blivit vanligare det senaste decenniet.

Steget till mer reguljärt egenföretagande kan för många verka stort. Undersökningar bland svenska företagare visar återkommande att regler avseende skatter och avgifter upplevs som den största administrativa bördan.

I ett antal länder inom OECD finns möjlighet för egenföretagare att beräkna sin skatt utifrån schablonregler. Systemen är utformade på olika sätt – det kan handla om ett parallellt system som företagaren kan välja i stället för reguljär beskattning, eller en förenklad beskattningsprocedur för företag av viss storlek eller i vissa branscher. I sådana system är det också vanligt med lägre bokförings- och deklarationskrav. Motivet till sådan förenklad beskattning är ofta att minska den administrativa bördan, minska svartarbete och underlätta egenförsörjning genom företagande.

I början av 2020 tillsatte regeringen två statliga utredningar som ska utreda schablonbeskattning och minskad regelbörda för små företag. Frågan är således aktuell i den politiska debatten av olika skäl.

De allra flesta enskilda näringsidkare i Sverige är små och majoriteten har resultat som inte avviker från nollpunkten med mer än omkring 50 000 kronor. För dessa skulle betydande fördelar kunna uppnås genom en schablonbeskattad näringsverksamhet, utan några påtagliga risker för ökat skattebortfall. I en sådan reform är förenklade regler om bokföring och redovisning en central aspekt, för att minska trösklarna för många som skulle kunna försörja sig genom näringsverksamhet.

Denna rapport kartlägger olika befintliga system för schablonbeskattning, belyser de aktuella formerna för soloföretagande och diskuterar vilka möjligheter ett schablonbeskattningssystem skulle kunna innebära för Sverige.

Patrick Krassén är skattepolitisk expert på Företagarna. Han är jur kand i skatterätt och fil kand i statsvetenskap från Stockholms universitet och har tidigare varit verksam som analytiker på Svenskt Näringsliv och politiskt sakkunnig i Regeringskansliet.

KAPITEL 1

Inledning

Från många håll i den ekonomisk-politiska debatten de senaste åren övervägs hur fler ska kunna gå från utanförskap till arbete, från bidragsförsörjning till egenförsörjning. Av de olika vägar in som har dryftats, har egenföretagandet lyst med sin frånvaro. Kanske är det förståeligt – företagande förknippas med en hel del regelkrångel, risktagande och små marginaler i många fall.

Allt fler länder i Europa och andra delar av världen inför olika system med förenklat enmansföretagande där trösklarna för att påbörja verksamhet är låga, beskattningen sker utifrån schablonmått och redovisningskraven är starkt förenklade. I Sverige utreds för närvarande ett sådant system.

Vilka för- och nackdelar har en förenklad, schablonbeskattad näringsverksamhetsmodell? Vad kan Sverige vinna på att införa en sådan modell? Hur ska den i så fall utformas? Syftet med denna rapport är att granska detta ämne utifrån flera relevanta perspektiv och bidra till ökad kunskap om modellen med schablonbeskattat soloföretagande.

Rapporten börjar med en beskrivning av problembakgrunden, med en tudelad arbetsmarknad. Därefter följer i kapitel 2 en redogörelse för formerna och regelverken för egenföretagande i Sverige idag, hur många företagare det omfattar, och hur regelbördan för dessa ser ut. I kapitel 3 beskrivs grunderna för schablonbeskattning och några tidigare utredningar om och förslag på dels schablonbeskattning, dels relaterade regelförenklingar. Kapitel 4 tar upp internationella exempel på schablonbeskattningsmodeller. I kapitel 5 diskuteras olika motiv till ett schablonskattesystem, och i kapitel 6 tecknas avslutningsvis en skiss på vad en svensk modell för schablonbeskattat egenföretagande skulle kunna innehålla.

1.1 Problembakgrund: Trösklar in på arbetsmarknaden

Medellönen i Sverige var 2018 34 600 kr (36 500 kr för män, 32 600 kr för kvinnor). Sverige har relativt höga arbetskraftskostnader, internationellt sett. Enligt Eurostat (2020a) låg den genomsnittliga arbetskraftskostnaden 2019 per timme på

motsvarande 36,3€. Genomsnittet i EU var 27,7€. Andelen av arbetskraftskostnaden som inte utgörs av lön var näst högst i EU, efter Frankrike.

Eurostat (2016) har också jämfört andelen av arbetskraften som tjänar 2/3 av mediantimplönen. Sverige hamnar med marginal lägst i EU – och lägst i Europa, undantaget Turkiet. Dessa siffror är något daterade, men de illustrerar den ofta återkommande hänvisningen till Sveriges ”sammanpressade lönestruktur”. En sådan kan hävdas minska inkomstklyftorna, men eftersom Sverige samtidigt har höga ingångslöner leder det till höga trösklar in på arbetsmarknaden.¹

2019 uppgick ingångslönen i Sverige för en vuxen person utan utbildning till 21 930 kronor i månaden inom hotell- och restaurangbranschen, 21 814 kronor inom detaljhandeln och 24 795 kronor inom lager. Som jämförelse är Luxemburg enligt Eurostat (2020b) det enda land i EU med en lagstadgad minimilön över 2 000 € i månaden (Irland och Nederländerna, som ligger näst högst, har ca 1 600 € i månaden).

Minimilön är förstås inte samma som lägsta ingångslön, Sverige har ingen lagstadgad minimilön – men det ger en bild av skillnaden i arbetskraftskostnader. Ingångslönerna inom vissa av dessa sektorer har också ökat markant över tid de senaste decennierna.²

En effekt av detta är att utrikes födda har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden än inrikes födda.

Tabell 1: Arbetslöshet, inrikes och utrikes födda efter utbildningsnivå

Procentuell andel av arbetskraften 15-74 år, år 2019

	Inrikes födda	Utrikes födda
Förgymnasial utbildning	15,8	33,9
Gymnasial utbildning	3,9	13,0
Eftergymnasial utbildning	2,7	9,3
Samtliga utbildningsnivåer	4,4	15,1

Källa: Ekonomifakta, Arbetslöshet – utrikes födda

Andra faktorer än lönebildningen påverkar detta, som språkkunskaper och utbildningsnivå. Även om Sverige inte skiljer sig från EU-snittet vad avser utrikes föddas sysselsättningsgrad, är skillnaden mellan utrikes och inrikes födda störst i Sverige (se tabell nedan).

1. Se vidare om detta t.ex. Daunfeldt (2018).

2. Ekonomifakta, Ingångslöner som andel av genomsnittslön.

Tabell 2: Sysselsättningsgap³

Skillnad i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda 20–64 år, procentenheter år 2018

Land	Sysselsättningsgrad
Sverige	16,4
Nederländerna	15,7
Danmark	12,7
Frankrike	12,5
Finland	12,0
Belgien	11,2
Tyskland	10,9
Estland	9,8
Nordmakedonien	9,7
Österrike	8,5
Norge	8,5
Lettland	8,3
Turkiet	7,3
Slovenien	6,9
Schweiz	6,9
Litauen	5,8
EU-28	5,5
Grekland	5,5

Land	Sysselsättningsgrad
Cypern	5,1
Bulgarien	4,7
Kroatien	2,8
Spanien	2,7
Storbritannien	2,7
Island	1,4
Ungern	1,1
Irland	0,3
Italien	-0,6
Tjeckien	-1,3
Slovakien	-2,6
Portugal	-2,6
Rumänien	-2,7
Montenegro	-2,7
Luxemburg	-4,5
Polen	-4,9
Malta	-6,4

Källa: Ekonomifakta, Sysselsättningsgap – internationellt.

3. Skillnaden anges i procentenheter. I Sverige är sysselsättningsgraden bland inrikes födda 86,5 procent och utrikes födda 70,1 procent. Sysselsättningsgapet blir då 16,4 procentenheter.

KAPITEL 2

Former för egenföretagande idag

Den stora majoriteten av företag i Sverige är soloföretag (se tabell 3).

Tabell 3: Företagens utveckling fördelat efter storleksklass

Storleksklass	Antal företag 2005	Antal företag 2008	Antal företag 2017	Förändring 2005-2017 i procent
0 anställda	676 359	712 130	884 654	31
1-49 anställda	217 404	246 346	318 746	47
50-499 anställda	5 548	6 252	7 362	33
500+ anställda	840	861	955	14
Totalt	900 151	965 589	1 211 717	35

Källa: SOU 2019:31 , s. 132.

För en person som bedriver näringsverksamhet på egen hand finns i dag flera former och definitioner. ”Egenföretagare”, ett vanligt förekommande begrepp, saknar rättslig definition. Det närmaste till hands torde vara *näringsidkare*, som används i bland annat inkomstskattelagen och skatteförfarandelagen. Så som begreppet används i dessa författningar avses såväl enskilda näringsidkare som personer som driver aktiebolag som ensamma ägare. Likaså innefattas delägare i handelsbolag.

Fåmansföretag kallas de aktiebolag (och ekonomiska föreningar) där fyra eller färre delägare äger andelar som motsvarar mer än 50 procent av rösterna i bolaget. Om näringsverksamheten är uppdelad på flera verksamheter men en person har den faktiska bestämmanderätten över en sådan verksamhet, eller självständigt kan förfoga över dess resultat, är det att ses som ett fåmansföretag. Motsvarande gäller för fåmanshandelsbolag. Ett aktiebolag med en ägare är alltså typiskt sett ett

fåmansföretag. Antalet fåmansaktiebolag har ökat från omkring 200 000 år 2008 till drygt 310 000 år 2016.⁴

En enskild näringsverksamhet föreligger när en fysisk person yrkesmässigt och självständigt bedriver förvärvsverksamhet. Ingen särskild lag reglerar enskild näringsverksamhet och ekonomin i verksamheten är inte en separat juridisk person eller ett eget skattesubjekt. Den fysiska personen är alltså skattskyldig för resultatet och ansvarig för verksamhetens avtal. All näringsverksamhet som bedrivs av en enskild näringsidkare behandlas samlat. Enskilda näringsidkare bedriver ofta sin verksamhet med F-skattgodkännande (tidigare F-skattsedel), vilket innebär att de själva ansvarar för inbetalning av skatter och avgifter. Det är dock inte ett krav att ha F-skattgodkännande för att bedriva enskild näringsverksamhet. Av de nästan 1,2 miljoner företag som finns i SCB:s register bedrev 246 500 näringsverksamhet utan F-skattgodkännande 2017. Två tredjedelar av dessa var fysiska personer, sju procent aktiebolag, tre procent handelsbolag och omkring en procent ekonomiska föreningar.⁵

Tabell 4: Företag efter företagstyp åren 2007–2017

Företagsform	Antal företag 2007	Antal företag 2017	Procentuell förändring 2007-2017
Fysiska personer	538 101	609 726	13,31
Aktiebolag	269 937	461 428	70,94
Ekonomisk förening	14 480	8 304	-42,65
Handels- och kommanditbolag	71 627	47 597	-33,55
Ideella föreningar	24 552	28 540	16,24
Totalt	918 697	1 147 291	25,79

Källa: SOU 2019:31, s. 133.

Därutöver finns en annan form för näringsverksamhet för fysiska personer, *egenanställning*. Även om en entydig definition saknas är den i dag vanligast förekommande formen av egenanställning att en person förhandlar med en uppdragsgivare om villkor och ersättning för ett uppdrag (ofta tidsbegränsat), varefter personen sluter ett separat avtal med ett så kallat egenanställningsföretag. Det senare företaget hanterar sedan fakturering, inbetalning av skatt med mera, och det är egenanställningsföretaget som har F-skattgodkännande. Uppdragstagaren får sedan ersättningen för uppdraget utbetald som lön från egenanställningsföretaget. På så sätt påminner egenanställningsföretag om bemanningsföretag, med den viktiga

4. Statistik hämtad från SOU 2019:31. Sannolikt har antalet ökat ytterligare sedan 2016.

5. Statistik från SOU 2019:31.

skillnaden att det vid egenanställning är uppdragstagaren som avgör vad hen vill ta för uppdrag, inte egenanställningsföretaget.

Inom några branscher finns företag som påminner om egenanställningsföretag, som hjälper enskilda personer som av och till gör uppdrag, men inte själva vill bedriva näringsverksamhet. Primärt handlar det om att hantera fakturering för deras räkning. Denna typ av fakturaservice-bolag finns bland annat inom Svenska Musikerförbundet och Teaterförbundet.⁶

En person som vill bedriva företagande på egen hand har i Sverige i dag således tre huvudalternativ att välja på: enskild näringsverksamhet, aktiebolag och egenanställning. Ansvar, regleringar, möjligheter och ekonomiska villkor varierar mellan de olika verksamhetsformerna.

I en enskild näringsverksamhet kan näringsidkaren som nämnts välja att bedriva verksamheten med F-skattgodkännande eller inte. De allra flesta enskilda näringsidkare har det. Av de cirka 885 000 företag som 2017 bedrev verksamhet utan att ha någon anställd var cirka 75 procent registrerade för F-skatt. Det innebär som sagt att näringsidkaren själv är ansvarig för inbetalning av skatter, egenavgifter, moms och så vidare samt att deklarerar för näringsverksamheten i rätt tid.⁷

En egenföretagare som bedriver verksamheten genom ett aktiebolag har en något annorlunda situation. För att starta ett aktiebolag krävs ett aktiekapital, minst 25 000 kronor. Aktiebolaget och den fysiska personen är två separata rättssubjekt, även om personen äger alla aktier i bolaget. Aktiebolaget lyder under aktiebolagslagen och har därigenom skyldigheter gentemot borgenärer och det allmänna på ett annat sätt. Beskattningen av ägare av fåmansföretag har ett eget regelverk, ofta benämnt 3:12-reglerna (kapitel 56 och 57 i inkomstskattelagen). Typiskt sett bedrivs verksamhet av näringsidkare i aktiebolag med F-skattgodkännande.

Egenanställning skiljer sig på ytterligare sätt, i synnerhet genom att det inte är den enskilde uppdragstagaren som har F-skattgodkännande eller sköter inbetalning av skatt och avgifter. Den egenanställda har således inte en egen ”firma”, men kan samtidigt ta sig an uppdrag på ett sätt som är jämförbart med till exempel en frilansande enskild näringsidkare. Egenanställningsföretagen å sin sida har i detta sammanhang primärt betydelse som juridiska verktyg för att tillse att uppdragsöverenskommelser hanteras korrekt ur bokförings- och beskattningsperspektiv.

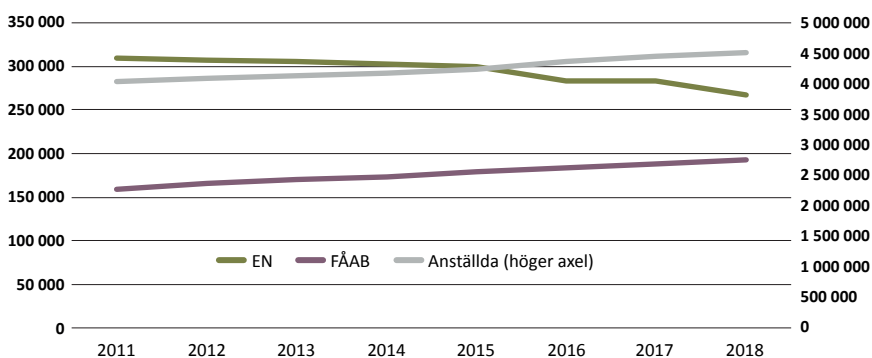
6. Ytterligare om egenanställningsformen finns i SOU 2018:49.

7. Statistik från SOU 2019:31.

Sverige har relativt få egenföretagare jämfört med andra europeiska länder. Enligt Eurostat (2019) räknades 2018 nio procent av arbetskraften som egenföretagare (*self-employed*), vilket kan jämföras med länder som Italien (22 procent), Polen (18 procent), Nederländerna (16 procent) eller Finland (13 procent).

I 2019 års upplaga av rapporten Global Entrepreneurship Monitor (Elam m.fl., 2019) listas de länder i världen som har högst andel företagare som är egenföretagare. Brasilien, Ecuador och Spanien ligger i topp. Även om soloföretagare ofta ses som mindre viktiga för samhällsekonomin än företagare med anställda, har soloföretagande många viktiga aspekter, framhåller rapportförfattarna: bland annat en möjlighet att skapa arbete åt sig själv, ge större chans att balansera arbete och övrig tillvaro tidsmässigt och möjliggöra tillfälliga sidoverksamheter eller projekt.

Figur 1: Antal enskilda näringsidkare, delägare i FÅAB och anställda, 2011–2018

Källa: SCB (Registerbaserad Arbetsmarknadsstatistik, RAMS).⁸

2.1 Regelbörda – störst för de små

De minsta företagen har ofta relativt sett högre administrativ börda för att leva upp till skattelagstiftningens krav. Studier visar att de mest påtagliga effekterna syns i de tidigaste skedena av företagsbyggandet (Braunerhjelm m.fl., 2019). Sett på EU-nivå finns till och med indikationer på att regelbördan är ett större hinder än skattenivån i sig (Ravšelj m.fl., 2019). Av detta skäl utformar regeringar i många länder olika lättnadsregler, till exempel genom tröskelvärden för omsättning och antal anställda, i syfte att små företag ska ha förenklad skattehantering (OECD, 2015; Buske m.fl., 2018). På EU-nivå finns exempelvis undantag i det gemensamma

8. Materialet har bearbetats inom ramen för utredningen Fi 2019:09.

mervärdesskattesystemet för små och medelstora företag (som ska reformeras och utökas till 2025).⁹

Vissa undantag eller särlösningar tillämpas enbart för bolag som funnits kortare tid. I Sverige innehåller exempelvis regelverken för investeraravdrag och beskattning av kvalificerade personaloptioner sådana bestämmelser. Syftet är att sådana undantagsregelverk ska riktas till bolag med särskilt behov av lättare regler eller lägre skatter. Utformningen av denna typ av särskilda regelverk bygger i hög utsträckning på att de måste kunna godkännas enligt EU:s statsstödsregler.

Ur rättsstatligt perspektiv är likabehandling en grundprincip – att rättssubjekt är lika inför lagen i lika situationer. Mot detta står, i detta sammanhang, praktiska skillnader som gör att mindre företag har en svårare situation än större, och nystartade svårare än etablerade, vilket i praktiken innebär olika regelbördor och trösklar in på marknader. Både EU och medlemsstaterna, liksom aktörerna, har generellt godtagit att separata regelsystem kan sättas upp för de mindre företagen.

Några dilemman som detta aktualiserar är dock:

- Var ska gränsen dras? Hur stort ska ett företag kunna bli och fortfarande kunna dra nytta av undantag riktade till småföretag?
- Hur ska systemen utformas för att inte innebära alltför stora tröskeleffekter? Om övergången från tio till elva anställda innebär drastiskt ökade regelpålagor eller högre skatter, är inte det i praktiken en hämsko på företags tillväxt?
- Finns det omvänt också inlåsnings effekter? Exempelvis, om viktiga undantag görs för enskilda näringsidkare, gör det att dessa får svårt att övergå till inkorporerad form (aktiebolag) när det blir aktuellt?

Vad gäller förenklingar av regelverk för företagande ges en tydlig bild i de årliga undersökningar som Näringslivets regelnämnd, NNR, genomför i samarbete med SKOP bland svenska företagare, om synen på regelförenklingar. I 2020 års rapport (NNR, 2020) framgår att andelen företag som upplever att det har blivit krångligare att följa statliga regler under det senaste året är betydligt högre än andelen som upplever att det har blivit enklare. Detsamma har gällt varje år sedan 2014. Skatte- och momsregler upplevs konsekvent över tid av företagare som det område som utgör det största hindret mot tillväxt.

9. Europeiska kommissionen, VAT scheme for Small Businesses.

2.2 Bokföring och redovisning

Personer som bedriver näringsverksamhet är bokföringsskyldiga enligt bokföringslagen. Bokföringen ska fullgöras i enlighet med god redovisningssed. Om verksamheten har haft antingen mer än 50 anställda, balansomslutning över 40 miljoner kronor eller omsättning över 80 miljoner kronor under något av de två senaste räkenskapsåren, ska näringsidkaren upprätta årsredovisning. När verksamheten inte upp till de nämnda värdena, ska bokföringen avslutas med ett årsbokslut. Är omsättningen under tre miljoner kronor får årsbokslutet vara förenklat och ska då bestå av resultat- och balansräkning samt upprättas i enlighet med god redovisningssed. Bokföringsnämnden har vidare gett ut en vägledning för enskilda näringsidkare som upprättar förenklat årsbokslut.¹⁰

Det skattemässiga resultatet i en näringsverksamhet beräknas utifrån företagets redovisning. Syftet med vägledningen är att det bokföringsmässiga resultatet i så stor utsträckning som möjligt ska överensstämma med det resultat som beskattningen sedan grundas på. Att redovisningen och beskattningen har ett samband framgår av inkomstskattelagen som fastslår att resultatet i en näringsverksamhet ska beräknas enligt bokföringsmässiga grunder och utgå från räkenskaperna.

Enligt inkomstskattelagen gäller att näringsidkare som upprättar ett förenklat årsbokslut ska ta upp inkomster och dra av utgifter det beskattningsår de hänför sig till enligt god redovisningssed, även om det strider mot de bokföringsmässiga grunderna. Skälet till detta är att det förenklade årsbokslutet också ska kunna ligga till grund för beskattningen. I inkomstskattelagen har vissa regler, om bland annat lager, pågående arbeten och inventarier, anpassats till systemet med förenklade årsbokslut i syfte att detta ska kunna ligga till grund för beskattningen utan att kräva justeringar.

2.3. Räntefördelning och företagssparande (periodiserings- och expansionsfonder)

En enskild näringsidkare kan göra olika former av skattemässiga avsättningar för att minska eller skjuta upp beskattningen i inkomstslaget näringsverksamhet, vilket inte sällan kan upplevas som svårgenomträngligt för den som är i färd med att starta företag. Genom expansions- och periodiseringsfond sätts en del av överskottet i verksamheten av för beskattning framtida beskattningsår. Räntefördelning innebär att näringsidkaren kan välja att ta upp en del av överskottet för beskattning i inkomstslaget kapital i stället för näringsverksamhet.

Dessa olika justeringar av resultatet har vissa gemensamma och vissa särskiljande villkor.

10. Lagstiftningen kompletteras med BFN:s allmänna råd, BFNAR 2006:1.

Expansionsfond: uppskjuten beskattning, relaterat till både resultat och kapitalunderlag, maxbeloppet får högst vara det lägsta av två alternativa, beskattas direkt med en skattesats motsvarande bolagsskatten, kan behållas under hela företagens livstid om kapitalunderlaget tillåter, vid återföring krediteras den skatt som betalats på expansionsfondsavsättningen (Inkomstskattelagen 34 kapitlet).

Periodiseringsfond: avdraget för avsättning bara relaterat till resultatet, tidsbegränsad till högst sex år, maxbelopp en viss andel av överskottet (Inkomstskattelagen 30 kapitlet 1–6 §§).

Räntefördelning: relaterar till såväl resultatet som ett kapitalunderlag (positivt eller negativt), finns två maxbelopp som beräknas på olika sätt och avdraget får högst uppgå till det lägsta av dessa belopp, innebär inte uppskjuten beskattning utan endast omfördelning mellan olika inkomstslag (Inkomstskattelagen 33 kapitlet 8–18 §§).

Positiv räntefördelning: frivillig, en del av överskottet i inkomstslaget näringsverksamhet flyttas till inkomstslaget kapital, syftar till att ge näringsidkaren möjlighet att få en del av inkomsten (motsvarande en normalavkastning på det egna kapitalet i verksamheten) beskattad som inkomst av kapital.

Negativ räntefördelning: obligatorisk, inkomst flyttas från inkomstslaget kapital till näringsverksamhet, syftar till att förhindra att privata ränteutgifter läggs in i företaget och på så sätt genererar ett högre avdrag än vad som medges i inkomstslaget kapital.

Ordningen för dessa justeringar framgår av hur resultatet beräknas. Avdrag för räntefördelning beräknas på ett resultat före de andra avsättningarna och får därmed göras först. Avsättning till periodiseringsfond får göras före avsättning till expansionsfond.

KAPITEL 3

Vad är schablonbeskattning?

I reguljär beskattning räknas vanligen skatten ut genom att skattesatsen appliceras på skattebasen. Vid schablonbeskattning beräknas skatten enligt en schablon istället för utifrån skattebasen. Schablonbeskattning möjliggör därmed lägre administrativ börda, genom att skattebasen inte behöver räknas ut.

Schablonbeskattning finns i Sverige i dag på några olika områden. Investeringsparkonto beskattas på en schablonberäknad inkomst, grundad i behållningen på kontot, och inte på avkastningen av innehavet (som är fallet för ett vanligt aktie- eller fondkonto). Liknande gäller för kapitalförsäkringar, där avkastningsskatten är 30 procent på kapitalunderlaget multiplicerat med statslåneräntan föregående år.

Ett annat exempel på schablonskatt är tonnageskatt, ett frivilligt skattesystem i vilket inkomsten från kvalificerad rederiverksamhet beräknas schablonmässigt utifrån fartygens nettodräktighet (lastutrymmenas volym). Ett rederi som vill att verksamheten ska tonnageskattas, istället för reguljär beskattning, ska ansöka om det i förväg, och vid godkännande kan företaget lämna tonnageskattesystemet som regel tidigast efter tio beskattningsår.

OECD (2009) och Världsbanken listar tre olika typer av schablonbeskattning: omsättningsskatt, indikatorbaserad skatt och klumpsumma.

Vid *omsättningsskatt* betalar företaget eller näringsidkaren en andel av sin omsättning i skatt. I en del system kombineras omsättningsskatt med vissa schabloniserade kostnadsavdrag eller grundavdrag för att ytterligare förenkla beräkningen. Beskattning baserat på omsättning är skattemässigt relativt mer gynnsamt för verksamheter som genererar högre vinstmarginaler.

Med en *indikatorbaserad* skatt kalkyleras skattenivån utifrån vissa indikatorer för företagets vinst och betalningsförmåga. Exempelvis kan i Spanien mindre företag,

som till exempel restauranger, bli beskattade utifrån indikatorer (”*modulos*”) som antalet anställda och antalet bord i restaurangen.

I ett system med *klumpsummebeskattning* (benämns av OECD som ”*patent*”) beskattas företaget eller näringsidkaren med en klumpsumma oberoende av omsättning, nettoresultat eller betalningsförmåga. Administrativt är klumpsumma det absolut enklaste systemet, men det kan också ha oproporionerligt stora konsekvenser för företag med små marginaler.

3.1 Tidigare förslag om schablonbeskattning

Branschaneringsutredningen

Branschaneringsutredningen lade 1996 fram ett delbetänkande om licensavgift, som behandlade frågor om hur svartarbete och ekonomisk brottslighet skulle kunna minskas, där schablonbeskattning togs upp. I huvudsak handlade detta om kontantdominerade branscher, i synnerhet restaurang och taxi. Ett system med schablonbeskattning utifrån vissa parametrar, till exempel golvyta eller antal bilar, övervägdes och utredningen landade i en slutsats om en slags minsta skattesumma, en ”licensavgift”, med syfte att alla företag i en viss bransch som lägst skulle betala skatter och avgifter motsvarande vad normalföretag i branschen genererar. Utredningen konstaterade dock att schablonbeskattning även kunde fylla andra syften:

”Det är inte enbart schablonbeskattningens möjligheter från ekobrotts synpunkt som tilldragit sig intresse utan även den förenkling som schablonbeskattning kan innebära för småföretagare. En aspekt är att schablonbeskattning kan vara värdefull för näringsidkare med invandrarbakgrund som på grund av språksvårigheter kan ha svårt att sätta sig in i alla de regler som gäller på skatteområdet. Från närings- och invandrapolitiska utgångspunkter kan alltså schablonbeskattning vara ett sätt att stimulera nyföretagandet.”

(SOU 1996:172, s. 57)

Dåvarande Riksskatteverket hade i en rapport 1996¹¹ föreslagit en modifierad kontantprincip för näringsidkare med låg omsättning, som lyftes fram i licensavgiftsutredningen. I branschaneringsutredningen togs också några exempel upp på schablonbeskattning i andra länder, bland annat Belgien, Frankrike, Spanien, Italien, Portugal, Polen och Grekland.

Även i utredningens slutbetänkande *Branschanering*, SOU 1997:111, togs frågan om schablonbeskattning upp, i huvudsak med återgivande av delbetänkandets överväganden.

11. Riksskatteverket (1996).

Förenklingsutredningen 1996–2002

1996 tillsatte regeringen en utredning (dir. 1996:14) med syfte att föreslå förenklingar av skattereglerna för bland annat enskilda näringsidkare. I utredningsdirektiven ingick att överväga införandet av ett förenklat deklarations- och redovisningsförfarande för de allra minsta företagen i fråga om inkomsttaxering och redovisning av mervärdesskatt. Som särskild utredare utsågs Claes Ljungh, då generaldirektör och sedermera statssekreterare i Finansdepartementet.

Utredningen publicerade tre betänkanden: SOU 1997:178 *Enskilda näringsidkare - översyn av skattereglerna*, SOU 1999:28 *Kontantmetod för småföretagare* och SOU 2002:35 *Ny handelsbolagsbeskattning*. Ett trettiotal experter deltog i utredningsarbetet.

I det första betänkandet avfärdades förslaget om införande av en modifierad kontantmetod som förenklingsväg, och tämligen modesta ändringar av bokförings- och redovisningsreglerna föreslogs i övrigt.

1998 fick utredningen tilläggsdirektiv (dir. 1998:4) med instruktion att utreda hur en alternativ möjlighet till kontantredovisning skulle kunna utformas för tjänsteföretag med mindre omsättning och utan större tillgångar samt som bedrivs som enskild näringsverksamhet. Det resulterade i det andra delbetänkandet, om kontantmetod för småföretagare. I metoden som föreslogs var begränsningen i omsättning 20 prisbasbelopp och lagervärde ett prisbasbelopp. Näringsidkare som uppfyllde dessa krav skulle tillämpa kontantprincipen fullt ut, även när det gäller utgifter för anskaffning av inventarier. Avdrag för betalningar avseende anskaffning av inventarier skulle få göras med sammanlagt högst ett prisbasbelopp per år. Däremot skulle sådana näringsidkare inte kunna tillämpa räntefördelning eller fondering av överskott. Räntekostnader skulle endast få dras av i inkomstslaget kapital. Vissa andra regler skulle också gälla för att kunna ta del av systemet. Möjligheten att växla mellan redovisning enligt kontantmetoden respektive bokföringsmässiga grunder skulle inte finnas.

Betänkandet om handelsbolagsbeskattning är av begränsat intresse i detta sammanhang, men innehöll i korthet förslag om att handelsbolag skulle inkomstbeskattas som skattesubjekt och att delägarna skulle beskattas för de uttag de gör från bolaget, att handelsbolag skulle betraktas som fåmansföretag och att reglerna om räntefördelning och expansionsfond skulle slopas för delägare i handelsbolag.

Skatteverkets rapporter 2000 och 2002

Riksskatteverket utredde under år 2000 schablonbeskattning av mindre företag som en vidareutveckling av de synpunkter som myndigheten hade lämnat på remissen av licensavgiftsutredningen 1996. I rapporten 2000 redovisades för- och nackdelar

med schablonbeskattning men, som verket konstaterade, ”eftersom det inte ingått i vår uppgift att ta ställning till någon viss form av schablon är det svårt att väga argumenten mot varandra” (Riksskatteverket, 2000). Trots detta såg verket skäl för vidare studier på området, utifrån bedömningen att schabloner skulle kunna öka förtroendet för beskattningssystemet.

Arbetet fortsatte därför och mynnade ut i en rapport 2002 i vilken en principskiss till schablonbeskattning föreslogs. Grunddragen i förslaget innebar att schablonbeskattning skulle baseras på en verksamhets genomsnittliga försörjningsförmåga och i alla fall inledningsvis tillämpas bara på vissa verksamheter och företagsformer. De främsta fördelarna som lyftes fram i rapporten var dels minskad administrativ börda för såväl företag som skatteförvaltningen, dels minskat skattefusk och därigenom en ökad tilltro till skattesystemet bland allmänheten (Riksskatteverket, 2002).

Tillväxtdelegationen 2004

I slutbetänkandet från Tillväxtdelegationen för delar av Bergslagen, Dalsland och Värmland lyfte utredningen fram att tillväxt av främst små tjänsteföretag skulle kunna underlättas ”om en ny typ av juridisk person skapades där affärsidén kunde utvecklas utan krångliga bokförings- och redovisningsregler. ...Vår uppfattning är att denna modell skulle få ett särskilt gott genomslag i kommuner av vår typ. (SOU 2004:126, s. 34)

Schablonutredningen 2004–2005

Dåvarande finansminister Bosse Ringholm tillsatte i april 2004 en arbetsgrupp med uppdrag att kartlägga olika möjligheter att använda schabloniserade inslag vid beskattningen som komplement till de befintliga skattereglerna. I juli 2005 la gruppen fram sitt slutbetänkande (Ds 2005:28).

Betänkandet innehöll inget konkret förslag till schablonbeskattning (däremot förslag på utökade kontroll- och sanktionsmekanismer). Det system som skissades på i betänkandets andra avdelning var inriktat på arbetskraften och kostnader förknippade med den, som lön och arbetsgivaravgifter. Arbetsgivare skulle enligt förslaget uppge den beräknade årsarbetskraften, vilket skulle ligga till grund för beräkning av en variabel på genomsnittlig normallön för branschen i fråga. Variabeln skulle i sin tur ligga till grund för ett schablonunderlag, som sedan skulle jämföras med det faktiskt redovisade underlaget för skatter och avgifter i verksamheten. Efter inkomstårets slut skulle en sammanlagd avstämning göras av de respektive underlagen. Avstämningen skulle i förevarande fall kunna användas till grund för en schabloniserad skönsbeskattning.

Skatteförenklingsutredningen

Skatteförenklingsutredningen¹² tillsattes 2012 med uppdrag att utvärdera och förenkla skattereglerna för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag. Utredningens huvudförslag var införande av en ny avsättningsmöjlighet, benämnd företagsfond, som skulle ersätta skogskonto, skogsskadekonto, upphovsmannakonto och expansionsfond, samt väsentligen även periodiseringsfond. Två modeller för att beräkna positiv räntefördelning skulle införas, fullständig respektive förenklad räntefördelning, medan negativ räntefördelning skulle slopas. Företagsfonden skulle påminna om dagens expansionsfond.

Därutöver föreslogs vissa förenklingar för enskilda näringsidkare, bland annat vad avser redovisnings- och avskrivningsreglerna för inventarier, samt att ett antal beloppsgränser för uppgiftsskyldighet skulle höjas.

Skatteförenklingsutredningen har hittills inte lett till lagstiftning. Dock utgör delar av den underlag för 2020 års förenklingsutredning (se nedan).

Ett antal förenklingar av redovisningsreglerna genomfördes 2010.¹³ Kraven på vissa upplysningar i årsredovisningen togs bort eller begränsades till enbart större bolag. Mindre företag fick en generell rätt att upprätta resultat- och balansräkning i förkortad form och reglerna för årsbokslut förenklades. Möjligheten att använda kontantmetoden utökades till alla icke finansiella företag med årlig nettoomsättning på högst tre miljoner kronor. Ett antal ytterligare förenklingar utöver de nämnda genomfördes också.

2010 höjdes också gränsvärdena för revisionsplikt, till att omfatta endast aktiebolag och handelsbolag (med juridiska personer som ägare) med fler än tre anställda, balansomslutning över 1,5 miljoner kronor och nettoomsättning över tre miljoner kronor.¹⁴

Politiska förslag om schablonbeskattning

2002 motionerade Vänsterpartiet till riksdagen om att ett frivilligt schablonskattesystem skulle införas på försök i några kontanttunga branscher, som restaurang-, taxi- och frisörbranscherna. Företagarna skulle enligt motionen få välja mellan ett schablonsystem uppbyggt på vissa faktorer eller traditionell beskattning med därtill hörande detaljredovisning. Förslaget återkom i Vänsterpartiets valplattform 2006.

12. Slutbetänkande SOU 2014:68.

13. Dessa hade sin grund i utredningsbetänkandet Enklare redovisning (SOU 2008:67) och infördes genom proposition 2009/10:235.

14. Grunden var revisionsutredningen, tillsatt 2006, och dess delbetänkande Avskaffande av revisionsplikten för små företag (SOU 2008:32) som föranledde proposition 2009/10:204.

Även dåvarande finansminister Bosse Ringholm (S) var intresserad av schablonbeskattning, primärt för att få bukt med skattefusk i restaurangbranschen. I början av 2004 uttalade Ringholm att en modell där schablonskatt beräknas utifrån ett visst antal stolar eller en viss golvyta ”har vissa poänger” (TT, 2004). Kort därefter tillsatte Ringholm också schablonutredningen (se ovan).

Riksdagsmotioner har under de efterföljande åren lagts i riksdagen om olika former av schablonbeskattning, främst för mindre företag, av ledamöter från ett flertal olika partier – bland annat Moderaterna, Socialdemokraterna och Kristdemokraterna. Motiveringarna har varit såväl regelförenkling som motverkande av skattefusk och svartarbete.¹⁵

I mars 2016 föreslog Centerpartiet ett införande av ”ingångsföretag” (Centerpartiet, 2016b). Denna nya företagsform skulle vara möjlig för verksamheter med omsättning upp till 250 000 kronor per år, skulle schablonbeskattas med 25 procent och betalningar skulle ske via mobiltelefon. Ett huvudsakligt syfte som angavs var att företagsformen skulle innebära ett nytt sätt för nyanlända att nå egenförsörjning, även om förslaget inte var avgränsat till den gruppen.

Policyutvecklingen på förenklingsområdet var som synes mer aktiv under åren 2008–2012, men har sedermera stannat av. 2017 fick finansminister Magdalena Andersson en fråga i riksdagen om varför Skatteförenklingsutredningen då ännu inte föranlett lagstiftning, och svarade då: ”Ärendet bereds inom Regeringskansliet. Jag har inte för avsikt att föregripa den processen.”¹⁶

15. Se bland annat motionerna 2013/14:Sk358, 2010/11:Sk213 och 2008/09:Sk435.

16. Svar på skriftlig fråga 2017/18:398.

KAPITEL 4

Internationella exempel på schablonbeskattning

OECD granskar beskattning av småföretag genom att jämföra enkelbeskattning (en gång, hos företagaren) och dubbelbeskattning (två gånger, i företaget respektive hos företagaren/ägaren). Dubbelbeskattning kan ses som en indikation på att företaget bedrivs i inkorporerad form (typiskt sett aktiebolag i Sveriges fall). De länder som 2015 hade lägst andel dubbelbeskattade företag i storlekskategorin 0–9 anställda var Österrike, USA och Tjeckien (OECD, 2015).

I de flesta länder, enligt OECD (2015), beskattas överskottet av ej inkorporerad näringsverksamhet endast hos näringsidkaren, sammanfört med arbetsinkomster. I länder som Sverige, Danmark och Finland, med duala skattesystem, separeras olika inkomster – exempelvis kapitalinkomster respektive arbets- och näringsverksamhetsinkomster – och beskattas enligt olika skatteskalor. I sådana system finns typiskt sett vissa möjligheter för en näringsidkare att undanta viss del av överskottet från beskattning för ett givet inkomstår, genom till exempel fondering. I Sverige kan en enskild näringsidkare välja att en del av överskottet beskattas som inkomst av kapital, genom positiv räntefördelning (se ovan).

Nedan följer några fördjupande exempel på förenklad beskattning eller schablonbeskattning i ett antal länder.¹⁷

Frankrike

Frankrike har en förenklad form för beskattning och redovisning benämnd *micro-entrepreneur* (tidigare *auto-entrepreneur*). Formen är frivillig och endast tillämpbar för enskilda näringsidkare (*entreprise individuelle*). Näringsidkaren kan bedriva verksamheten vid sidan av anställning, studier, pension eller arbetslöshet. Vissa yrken är inte möjliga att beskattas som *micro-entrepreneur*, till exempel fastighetsförmedling, finansiella företag och jordbruk.

17. Fler exempel finns i OECD (2015), s. 91 ff.

Liksom i Sverige är näringsidkaren ansvarig för verksamhetens ekonomi. Näringsidkaren lämnar en förenklad deklARATION online, varje månad eller kvartal, och har också lägre krav på redovisning. Kostnader får inte dras av i verksamheten (men måste redovisas).

Inga nedre omsättningskrav finns, men verksamheten måste ha varit aktiv under de senaste två åren. Den övre omsättningsgränsen varierar mellan olika typer av verksamheter. Det görs en åtskillnad mellan kommersiella (*commerciale*) och hantverksbaserade (*artisanale*) verksamheter. Mycket förenklat kan det förstnämnda beskrivas som inköp och försäljning (men även restaurangverksamhet, hotell, uthyrning med mera), och det sistnämnda som tjänster (däri ingår även bland annat konstnärliga yrken, men också till exempel bed&breakfast-verksamheter).

Tjänsteverksamheter får ha en omsättning upp till 72 500 € per år. För kommersiella verksamheter är gränsen 176 200 €.

Gränsdragningarna är dock inte helt tydliga. Inom byggbranschen räknas till exempel försäljning av byggmaterial under kategorin *commerciale*, medan uppförandet av byggnader räknas som *artisanale*. De olika aktiviteterna måste därför hållas inom sina respektive omsättningsgränser, för att näringsidkaren inte ska förlora status som *micro-entrepreneur* och behöva skatta enligt det reguljära skattesystemet (dock finns en undantagsperiod på två år där viss överskridelse godtas).

Gränsen för omsättning innan näringsidkaren behöver redovisa moms är 34 400 € respektive 85 500 €¹⁸ för de respektive verksamhetskategorierna.

Skatten beräknas på omsättningen. Skattenivåerna är för de respektive verksamhetstyperna:

Kommersiella: 12,8 procent för sociala avgifter samt en procent för inkomstskatt.

Tjänster/hantverk: 22 procent för sociala avgifter samt 2,2 procent för inkomstskatt.

Näringsidkaren kan välja att betala inkomstskatterna direkt i samband med att verksamheten beskattas, eller först i samband med sin årliga självdeklARATION.

Till detta kommer avgifter på 0,2–0,8 procent som finansierar medlemsorganisationer och en omställningsfond.¹⁹

18. Detta gäller första verksamhetsåret. Från år två och framåt är gränserna 94 300 € respektive 36 500 €.

19. Aston (2020); Aston, Valérie; French-property.com; Service-Public.fr.

Frankrike – Sammanfattning

- Förenklad form för beskattning och redovisning, micro-entrepreneur
- Två varianter av verksamheter med olika omsättningsgränser: kommersiella (176 500 € per år) respektive hantverksbaserade (72 500 € per år)
- Ca 15–25 procent skatt

Österrike

13 procent av en österrikisk enskild näringsidkares överskott upp till 30 000 € är skattebefriade (alltså maximalt 3 900 €), som en klumpsummereduktion. Denna nedsättning gäller samlat även om företagaren bedriver flera näringsverksamheter. För vinster över 30 000 € kan därtill ytterligare reduktioner göras, som kalkyleras baserat på investeringar i fysiska tillgångar under räkenskapsåret.²⁰ Österrikes schablonsystem handlar alltså om en minskning av det beskattningsbara överskottet.

Österrike – Sammanfattning

- System med klumpsummereduktion på upp till 13 procent av överskottet (maximalt 3 900 €)
- Gäller även om entreprenören har flera verksamheter
- Ytterligare reduktioner kan göras baserat på investeringar

Polen

För näringsidkare i Polen finns fyra former av beskattning. I den generella skatteskalen är skattesatsen 18 procent på inkomster (efter avräkning för utgifter) upp till 85 500 zloty (PLN), drygt 210 000 svenska kronor. Inkomster däröver beskattas med 32 procent. Möjlighet finns att istället välja att få all inkomst beskattad proportionerligt med 19 procent.

Två ytterligare möjligheter finns. Näringsidkaren kan välja en klumpsummeskatt, på mellan 2 och 20 procent av inkomsterna beroende på verksamhet (vissa verksamheter är uteslutna ur systemet), som betalas månatligen (eller kvartalsvis vid låg omsättning). Vid detta alternativ är kraven på bokföring lägre, men avdrag medges inte för kostnader i verksamheten. Den fjärde möjliga metoden för beskattning kallas ”skattekort”, och innebär att skattesatsen avgörs av den lokala skattemyndigheten, utifrån en bedömning av verksamhetens art och omfattning, antal anställda och antal invånare på verksamhetsorten. Ingen bokföring krävs, annat än att anställningsavtal och försäljningsverifikat behöver sparas, och ingen skattedeklaration behöver göras.

20. Wirtschaftskammer Österreich.

Systemet med ”skattekort” är begränsat till ett antal utpekade verksamheter (mestadels hantverk) och går inte att kombinera med annan affärsverksamhet.²¹

Polen – Sammanfattning

- Två möjligheter till schablonbeskattning finns: klumpsummeskatt (2–20 procent skatt) och ”skattekort”
- Lägre krav på bokföring och mindre avdragsmöjligheter
- ”Skattekort” begränsat till vissa verksamheter – skattesatsen bestäms lokalt utifrån en handfull faktorer

Spanien

Näringsidkare i Spanien måste registrera sig för näringsverksamhetsbeskattning (*Impuesto de Actividades Económicas*). Frilansare och enskilda näringsidkare (så kallade *autónomos*) kan dock registrera sig som *empresarios individuales* och betalar då en schablonskatt på 20 procent i samband med självdeklaration (IRPF) en gång i kvartalet. Skatten kan beräknas antingen baserat på ens överskott (*estimación directa*), eller på en schablon utifrån genomsnittresultat i ens bransch (*estimación objectiva*).

På fakturor från enskilda näringsidkare inom professionella tjänster (*profesionales autónomos*), skogsbruk eller jordbruk (men inte *empresarios individuales*), behöver uppdragsgivaren betala en källskatt på sju procent under näringsidkarens första två verksamhetsår (tre år för yngre näringsidkare), därefter 19 procent. Källskatten dras av från näringsidkarens skattebesked. Om 70 procent eller mer av ens uppdragsgivare betalar in källskatt behöver man inte betala schablonskatten i samband med IRPF.

Avdrag från skatten får göras för bland annat sociala avgifter, revisions- och bokföringstjänster, kontorsmateriel och fordon som används i verksamheten. Frilansare som arbetar hemifrån kan också göra ett schablonavdrag för restaurangbesök.

Näringsidkaren är skyldig att betala sociala avgifter om intäkterna överstiger minimilönen i Spanien. De flesta enskilda näringsidkare betalar en fast summa om 275 € per månad. Viss flexibilitet finns kring nivån på avgifterna – det är möjligt att betala in mer för ytterligare försäkringar, till exempel olycksfalls- eller sjukförsäkring. Lägstanivån för inbetalningar är 50 € per månad det första året, varefter nivån gradvis höjs till normalnivån tredje året. Reduktioner

21. Polens regering; Polish Investment & Trade Agency.

finns också för bland annat kombinatorer och kvinnor som återkommer från föräldraledighet.²²

Spanien – Sammanfattning

- Frilansare och enskilda näringsidkare kan välja schablonbeskattning på 20 procent
- Skatten kan beräknas på antingen överskott eller på en genomsnittsschablon för branschen
- Schablonsumma på 275 € per månad i sociala avgifter

Mexiko

Sedan 2015 har Mexiko ett förenklat skattesystem för näringsidkare, *Régimen de Incorporación Fiscal* (RIF). Enligt OECD (2015) beräknas inom RIF inkomstskatten utifrån kassaflöde, men näringsidkare kan välja att skattesatsen beräknas i ett förenklat system baserat på omsättning. RIF är tillämpligt för verksamheter med inkomster upp till två miljoner pesos (MXN) per år och innefattar ett flertal undantag och reduktioner för de minsta företagen, bland annat för moms, arbetsgivaravgifter och punktskatter. Dessa reduktioner är störst under verksamhetens första år och fasas ut över en tioårsperiod. Näringsidkare inom RIF redovisar sina skatter varannan månad genom ett förenklat förfarande online.

Syftet med systemet är att göra det lättare för små näringsverksamheter att redovisa sina skatter, ge incitament till att övergå från odeklarerad (svart) till deklarerad verksamhet och uppmuntra till investeringar som kan få näringsverksamheten att växa.

Mexiko – Sammanfattning

- Näringsidkare kan välja att skattesatsen beräknas i ett förenklat system baserat på omsättning
- Förenklat redovisningsförfarande online
- Inkomstgräns på två miljoner pesos per år

Tjeckien

Tjeckien tillämpar ett system med en särskild skattestatus för näringsidkare (*Živnostenský list*), en slags handelslicens, genom vilken 60 procent av verksamhetens resultat schablonmässigt avräknas som utgifter, och skatten sedan beräknas på återstående 40 procent. Skattesatsen är 15 procent. (För inkomster som överskjuter 3,5 miljoner koruna (CZK), ungefär 120 000 €, betalas en ytterligare skatt på sju procent.) För inkomster upp till 400 000 koruna (cirka 16 000 €) betalas ingen

22. Spain Expat; Expatica.

inkomstskatt, endast sociala avgifter, som uppgår till omkring 55 000 koruna (cirka 2 100 €) som minimum årligen.

Näringsidkaren kan dock välja att beräkna skatten utifrån de faktiska utgifterna, vilket kräver mer redovisning men är gynnsamt i verksamheter där utgifterna är höga. Sedan 2019 är möjligheten att använda schablonavdraget begränsad till inkomster upp till två miljoner koruna (CZK), motsvarande ungefär 80 000 €. Inkomster över gränsen läggs i sin helhet till skattebasen.²³

Tjeckien – Sammanfattning

- Särskild skattestatus för näringsidkare (Živnostenský list) – skattesats 15 procent
- 60 procent av verksamhetens resultat avräknas schablonmässigt som utgifter, och skatten sedan beräknas på återstående 40 procent
- Schablonavdraget möjligt för inkomster upp till två miljoner koruna per år

Slovakien

Enskilda näringsidkare i Slovakien beskattas enligt samma generella skatteskala som anställda, med 19 procents skatt på inkomster upp till 36 250 € och 25 procent för inkomster däröver. Näringsidkare kan dra av utgifter kopplade till verksamheten på liknande sätt som i Sverige, med redovisningsskyldighet. För mindre näringsidkare, som inte är momspliktiga (gränsen för omsättning är 49 790 €), finns möjlighet att i stället göra schablonavdrag för utgifter upp till 60 procent av intäkterna (dock max 20 000 € per år). Utifrån detta schablonavdrag beräknas sedan den beskattningsbara inkomsten. Utnyttjar näringsidkaren möjligheten till schablonavdrag för kostnader får inga faktiska kostnader i verksamheten dras av.

Från 1 januari 2021 kommer reglerna ändras något, genom att näringsidkare som inte är momspliktiga kommer att definieras som ”mikroskattebetalare”. De nya reglerna kommer innebära större möjlighet att amortera skatteskulder, ökade avskrivningsmöjligheter för tillgångar och mer generösa avdragsregler i bokföringen.²⁴

Slovakien – Sammanfattning

- För mindre näringsidkare finns möjlighet att göra schablonavdrag för utgifter, med upp till 60 procent av intäkterna (maximalt 20 000 €)
- Faktiska kostnader får inte dras av om schablonavdraget tillämpas
- Avdragsregler och avskrivningsmöjligheter kommer bli mer generösa från 2021

23. Alexio, General information on the Živnostenský list (Czech Trade license).

24. PwC, Slovak Republic: Taxes on personal income; Nordea; BNT; Accace (2020).

Estland

2019 införde Estland möjligheten för fysiska personer att skatta på vissa inkomster genom ett ”entreprenörskonto”. En person som gör så kan inte samtidigt bedriva näringsverksamhet i samma bransch. Systemet med entreprenörskonto vänder sig främst till personer som inte har några större utgifter i sin verksamhet och som främst säljer till privatpersoner. Det administreras av banken LHV, som drar av källskatten.

Inkomster till ett entreprenörskonto beskattas med 20 procent på summor upp till 25 000 € per år. På summor mellan 25 000 och 40 000 € är skattesatsen 40 procent. Tjänar personen över 40 000 € per år måste verksamheten registreras som enskild näringsverksamhet eller ett aktiebolag. Om inkomsterna till entreprenörskontot överstiger 1 375 € per månad, berättigas personen till sjukförsäkring.

Den som bedriver verksamhet med entreprenörskonto redovisar inte intäkter och utgifter, och är inte momspliktig. Ingen deklaration eller bokföring behöver göras. Skriftliga avtal eller fakturor behövs inte för verksamheten. Om en fysisk person säljer något till en juridisk person inom ramen för entreprenörskonto behövs endast kvitto som anger datum, säljare och köpare, kvantitet av varor eller tjänst och pris som verifierat. Försäljningar som sker med kontant betalning kräver ingen verifikation – insättningen av medlen på entreprenörskontot räcker för att fullgöra skattskyldighet.

När juridiska personer köper tjänster av någon som har entreprenörskonto, betalar köparen en extra summa i skatt som medför att den totala skatten motsvarar det som hade betalats om tjänsten utförts av en anställd.

Estniska skattemyndigheten tar som exempel på verksamheter lämpliga för entreprenörskonto bland annat upp barnpassning, trädgårds- och städtjänster, reparationer, försäljning av konst eller grödor, och plattformstjänster som Uber och liknande.

I slutet av 2019 fanns det 1 702 aktiva entreprenörskonton i Estland, som omsatte inbetalningar på drygt två miljoner €. ²⁵

Estland – Sammanfattning

- Sedan 2019 möjligt att ha ”entreprenörskonto” – ingen bokförings-, deklarations- eller momsplikt
- 20 procent skatt på inkomster upp till 25 000 €, 40 procent på inkomster mellan 25 000 och 40 000 €
- En särskild bank administrerar kontot och betalar in källskatten

25. Numeri Estonia; Estonia Tax and Customs Board; Err.ee (2020).

Serbien

Serbien tillämpar ett system med klumpsummebeskattning av enskilda näringsidkare, kallat ”Pausal”. Näringsidkare inom systemet betalar en månatlig klumpsumma i skatt oavsett omsättning eller resultat. Begränsningar finns, bland annat vad avser bransch: reklam, marknadsundersökningar, hotell- och restaurangverksamhet och fastighetsförmedling hör till verksamheter som inte omfattas. Externa investeringar är inte tillåtna, och näringsidkaren får inte vara momspliktig (med undantag för en handfull verksamheter som är berättigade till frivillig momsskyldighet). Näringsidkaren måste också utföra arbetet självständigt och får därför inte ha mer än 70 procent av sina intäkter från, eller fler än 130 arbetsdagar under ett år för, en och samma uppdragsgivare.

Omsättningstaket är sex miljoner dinar (RSD), motsvarande ungefär 620 000 svenska kronor. Under föregående år får inte omsättningen ha överstigit åtta miljoner dinar. Näringsidkaren behöver enbart göra förenklad bokföring av intäkter och beskattas månadsvis med en i förväg bestämd summa. Hur hög summan är varierar beroende på vilken kommun och bransch näringsidkaren är verksam i.

Klumpsummebeskattningen används också som en form av skönsbeskattning, om en näringsidkare inte har tillräckligt bokföringsunderlag. Näringsidkare som klumpsummebeskattas betalar progressiv fastighetsskatt.

2018 fanns det omkring 110 000 ”Pausal”-näringsidkare i Serbien, vilket motsvarade över 30 procent av alla företag i landet. De vanligaste branscherna är taxi, juridisk rådgivning, frisörer och programmerare.

Serbien – Sammanfattning

- Klumpsummebeskattning av enskilda näringsidkare möjligt (”Pausal”)
- Månatlig klumpsumma i skatt oavsett omsättning eller resultat – summan varierar beroende på kommun och bransch
- Omsättningstaket är 6 miljoner dinar

KAPITEL 5

Motiv för schablonbeskattningsreform

De senaste åren har ett antal reformer genomförts som har sänkt trösklarna för soloföretagande i aktiebolagsform. Revisionsplikten har avskaffats, kravet på aktiekapital har sänkts med tre fjärdedelar och ansökningsprocessen har förenklats genom digitalisering. Antalet ensamföretagare med aktiebolag har också ökat det senaste decenniet.

Under samma tid har antalet som sysselsätter sig genom egenanställning ökat påtagligt. Egenanställningsföretagens branschförenings undersökning i april 2018 (Novus, 2018) – som är det senaste underlaget att tillgå – visade att antalet egenanställda tiodubblades mellan 2011 och 2017, från 4 340 till 44 274 personer. Detta utgör fortfarande en liten del av alla företagare och en bråkdel av den totala arbetsmarknaden, men det indikerar alltså en trend.

Enskilda näringsidkare, egenanställda och ensamföretagare i aktiebolag har påtagligt olika förutsättningar vad avser till exempel redovisningsregler, skatterätt, arbetsmiljöansvar och möjlighet till företagssparande. Till detta övervägs nu att läggas en till väsentliga delar ny form av företagande, nämligen den schablonbeskattade – mer om det nedan.

Nya ekonomiska verksamheter har medfört behov av nya juridiska ramverk för egenföretagande. Det handlar om ett antal sinsemellan disparata verksamheter, som har gemensamt att de inte passar helt väl in i existerande juridiska ramverk, till exempel:

- Kombinatörer med eget bolag, vid sidan av anställning.
- Frilansare med irreguljära inkomster, till exempel konstnärer, artister, föreläsare, personer med blandade verksamheter, med flera.
- ”Gig”-arbetare, som utför tjänster genom onlineplattformar – ofta vid sidan om annan verksamhet.

- Nyanlända och andra som har svårt att komma över trösklarna till den mer etablerade arbetsmarknaden, och som har starka incitament att arbeta utanför den vita sektorn.
- Privatpersoner med irreguljära inkomster som ska beskattas som näringsverksamhet, till exempel uthyrning av bostad eller andra tillgångar, enstaka tjänster etcetera.

5.1 "Delningsekonomin" och "gigekonomin"

I mitten av 2010-talet blev det allt vanligare med hänvisningar till "delningsekonomi" (*sharing economy*). Termen är inte entydig, men blev populär i samband med tillväxten av vissa tjänster där någon med en resurs, till exempel en lägenhet eller en bil, kopplade ihop sig med en kund för skjuts eller hyra genom en hemsida eller en mobilapp. Parterna avtalade ett pris för tjänsten, och den tillhandahölls varpå betalning gjordes, vanligen via ett betal- eller kreditkort genom hemsidan eller appen. Allt detta skedde utan att personen som ägde den resurs som delades såg sig som eller var registrerad som näringsidkare.²⁶

Delningsekonomiska verksamheter sammankopplades ofta med så kallad gräsrotsfinansiering (*crowdfunding* eller *crowdlending*) och ibland även med det som kallas "gigekonomin" (*gig economy* eller *platform economy*). Det senare syftar på tillfälliga "påhuggsjobb" som ofta förmedlas genom digitala plattformar (appar eller communities). Personen som utför dem kan ha dylika jobb som huvudsaklig inkomstkälla, eller som sidoinkomst utöver lön (Smith, 2016).

Denna typ av jobb är av intresse för denna rapport, eftersom de sker i gränslandet mellan anställning och näringsverksamhet. Vissa taxiliknande plattformstjänster ger förarna inkomster som är jämförbara med en näringsidkares, men det är inte säkert att de behandlas skattemässigt som sådana om betalning sker genom en app. En person som arbetar extra med att köra ut beställd mat till kunder på cykel eller moped utför arbete liknande en anställds, men är i många fall snarare en uppdragsstagare och får betalt per utkörning snarare än en fast tim- eller månadslön. Denna typ av "gigjobb" skulle med lätthet kunna redovisas och beskattas inom ramen för en schablonbeskattningsmodell.

Skatteverket utredde skattekONSEKVENSerna av delningsekonomin i två rapporter 2016. Slutsatsen som drogs i slutrapporten var att Skatteverket inte såg behov av skatterättsliga särregler för delningsekonomin, främst på grund av risk för snedvridning av konkurrensen. I rapporterna nämns vid ett fåtal tillfällen schablonmodeller

26. Se vidare bland annat i Felländer m.fl. 2015.

för beskattning. Bland annat tas i den internationella utblicken exemplet Belgien upp. I Belgien föreslogs vid tiden för rapporten att delningstjänster skulle beskattas med 20 procent (normal skattesats på transaktioner var 33 procent), med ett schablonavdrag för kostnader på hälften, det vill säga en effektiv skattesats på tio procent.

Både Europeiska kommissionen (2016) och OECD (2020a) har engagerat sig i frågan om delnings-/gigekonomi och hur denna ska beskattas. EU-kommissionen föreslog i en rapport 2016 att medlemsstater ska tillse att regelbördan är rimlig och neutral mellan jämförbara tjänster, öka medvetenheten hos säljare och köpare i delningsekonomin om deras skattskyldigheter, höja kunskapen hos skattemyndigheter om delningsekonomin affärsmodeller och publicera mer information online.

Kommissionen lyfter i rapporten fram Estland som ett gott exempel på hur skatteadministration för delningsekonomin kan utformas. Deklarationsprocessen för förare i samåkningsverksamheter i Estland är enkel: betalningar mellan kunden och föraren registreras av plattformen, som sedan skickar de uppgifter som behövs till skattemyndigheten, vilken i sin tur för in dem i förarens förtryckta självdeklaration.

OECD föreslog i en rapport i mars 2019 (OECD, 2019a) att en standardiserad modell för skatterapportering hos plattformar och andra arbets-/uppdragsgivare inom delningsekonomin skulle utarbetas, samt att en ”uppförandekod” (*code of conduct*) för uppdragstagare och försäljares skattebetalning ska underlätta skattemyndigheters kontakt med dem.

OECD gick sedan vidare och utarbetade ett modellförslag till rapporteringsregler och ett utkast till uppförandekod, som publicerades i februari i år (OECD, 2020b). Dessa är tänkta att utgöra riktlinje för organisationens medlemsländer i implementeringen i nationell lagstiftning. I modellen föreslås gemensamma definitioner av aktörerna och tjänsterna i delningsekonomin, metoder för att identifiera säljare och deras skatterättsliga hemvist, rapporteringskrav och hur de gemensamma reglerna bör implementeras. När denna rapport författas är modellförslaget ute för offentlig konsultation.

2017 presenterades den statliga utredningen *Delningsekonomi på användarnas villkor*. Utredningen definierade delningsekonomi som ”den del av ekonomin där *privatpersoner* ger varandra tillgång till *underutnyttjade* resurser, egendom såväl som tjänster, mot eller utan betalning”, och att ”resurserna ska kunna delas med användare *bortom den egna bekantskapskretsen*” (SOU 2017:26, s. 12). Utredningen konstaterade att plattformar inom delningsekonomin ofta är bristfälliga när det gäller att informera om eventuell skattskyldighet och kriterier för när en användare ska räknas som näringsidkare. Även om utredningen inte lade fram några skarpa förslag om lagändringar eller dylikt konstaterades i betänkandet att delningsekonomin kan

”leda till ökad sysselsättning, men kanske framför allt innebära en väg in till arbetsmarknaden för grupper som nu, mer eller mindre permanent, står utanför denna” (SOU 2017:26, s. 301).

En arbetsgrupp inom Liberalerna föreslog hösten 2016 att en bred utredning skulle tillsättas, med syfte att undersöka hur intäkter från delningsbaserade näringar ska kunna redovisas och tas upp för beskattning genom en förenklad metod (Liberalerna, 2016). Tillsammans med Centerpartiets förslag om ingångsföretag (se ovan) synes detta ha varit grund för den för närvarande pågående utredningen om schablonbeskattning av näringsidkare (se nedan).

5.2 Svartarbete och skatteregler

Höga trösklar på vägen in till den reguljära arbetsmarknaden medför flera problem. Utanförskapet är uppenbart: personer som inte hittar arbete har knappa ekonomiska marginaler, mindre egenmakt och sämre utvecklingsmöjligheter. Staten kan på olika sätt minska dessa effekter, genom olika typer av anslags- och bidragssystem till enskilda och familjer, men det som krävs för att bryta utanförskapet är möjligheter till självförsörjning och karriär.

Självförsörjning och karriärmöjligheter finns emellertid inte enbart på den reguljära marknaden. För att sänka marginalskatten på sitt arbete väljer vissa att arbeta ”grått”, det vill säga till viss del deklarerat i den reguljära ekonomin (”vitt”), och till viss del odeklarerat (”svart”). Det kan handla om antingen svart extraarbete i andra lagliga tjänster, eller att vissa transaktioner i ens reguljära vita verksamhet sker svart.

SCB skiljer på svart ekonomi, som är produktiva och lagliga aktiviteter som undanhålls från myndigheterna av olika skäl, och *illegal* ekonomi/produktion, som är aktiviteter som är olagliga och vars ekonomi därmed per definition står utanför skattesystemet.²⁷ Narkotika- och vapenhandel, utpressning, stöld, smuggling och bedrägerier är några exempel på sådana olagliga ekonomiska verksamheter. Dessa kan ge inkomster som väl täcker den verksamhets försörjning, och inom ramen för större kriminella organisationer finns ”karriärvägar” på ett liknande sätt som på den reguljära arbetsmarknaden. Inom vissa kriminella ekonomiska verksamheter blandas svart arbete med vitt av olika skäl.

Det finns olika sätt att försöka mäta den svarta delen av ekonomin. Calmfors m.fl. (2018) tar bland annat upp att uppskatta mängden sedlar i omlopp. Ett annat är att titta på elkonsumention, som brukar samvariera med ekonomisk aktivitet. En ytterligare metod kallas MIMIC, i vilken man beaktar ett antal faktorer som antingen

27. SCB, Begreppsförklaringar inom nationalräkenskaperna.

påverkar den informella sektorns storlek (till exempel skatter och regleringar) eller som speglar dess storlek (till exempel efterfrågan på sedlar och el).

Uppskattningar av den svarta/gråa sektorn av ekonomin varierar. 2016 uppskattade en internationell studie (Hassan och Schneider, 2016) att storleken på Sveriges skuggeekonomi 2013 var 19 procent. Det skulle motsvara drygt 650 miljarder kronor. En annan mätning (Schneider, 2013) uppskattade den svarta ekonomin i Sverige vid samma tid till omkring 14 procent av BNP. Ett forskarlag genomförde en internationell jämförelse av skuggekonomier på uppdrag av IMF 2019 (Kelmanson m.fl., 2019), där Sveriges skuggeekonomi uppskattades omfatta strax under 20 procent av BNP (vilket placerade Sverige i den lägre halvan av de granskade länderna). I enkätdata från European Social Survey 2009 framkom att omkring tre procent av de anställda i Sverige och andra nordiska länder arbetade svart, fyra procent i västeuropeiska länder, och omkring 13 procent i sydeuropeiska länder.²⁸

I studien för IMF (Kelmanson m.fl., 2019) framhålls också vilka faktorer som inom forskningen ses som avgörande för framväxten av en svart/informell ekonomi. Bland de viktigaste är betungande regleringsbörda som medför höga inträdeskostnader, höga skatter och komplext skattesystem, administrativa trösklar genom överdrivna byråkratiska krav, små fördelar med vitt arbete jämfört med svart, svårigheter för vissa demografiska grupper att komma in på arbetsmarknaden och lågt humankapital.

Staten kan göra insatser mot svart/grå och kriminell ekonomisk verksamhet genom rättsvårdande myndigheter. Även skattesystemet kan spela roll – genom skattemyndighetens kontrollfunktioner, men även genom vilka incitament som finns, konstaterar Calmfors m.fl. (2018).

När skattereduktionen för hushållsnära tjänster (RUT-avdraget) infördes, motiverades det av att den berörda sektorn drogs med en stor andel svartarbete (proposition 2006/07:94). Olika utvärderingar av reformen har visat att mängden svartarbete har minskat och att branschen snarare blivit en instegsmöjlighet till arbetsmarknaden och egenförsörjning för många.²⁹

Skulle ett system med schablonbeskattning för soloföretagare kunna innebära en sådan sänkt tröskel till egenförsörjning, och samtidigt kanske minska svartarbetet i vissa sektorer? Troligen skulle det då handla främst om extraarbete som i dag inte deklarerar alls, till exempel extrajobb inom gigekonomin eller tillfälliga inkomster från uthyrning eller dylikt.

28. Citerad i Calmfors m.fl. 2018, s. 107.

29. För mest nylig genomgång av utvärderingarna, se Riksrevisionen 2020.

5.3 2020 års utredningar

I december 2019 tillsatte regeringen en utredning (dir. 2019:102) med uppdrag att bland annat utvärdera och analysera strukturen för beskattning av enskilda näringsidkare inom det konventionella systemet för inkomstbeskattningen, föreslå åtgärder som kan kraftigt förenkla beskattningen av enskilda näringsidkare, därtill lämna ett förslag till frivilligt system där inkomstbeskattningen och mervärdesbeskattningen bestäms schablonmässigt baserat på en verksamhets omsättning, som ett alternativ till reguljär inkomstbeskattning.

Bakgrunden till utredningen är den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet från januari 2019 ("januariavtalet/-överenskommelsen"). I utredningens kommittédirektiv specificeras att reglerna om räntefördelning och periodiserings-/expansionsfond ska ses över, i ett första delbetänkande. I slutbetänkandet ska förslaget till schablonbaserad beskattning läggas fram. De system som finns i Frankrike, Slovakien och Österrike nämns i direktiven, liksom Belgiens system för schablonbeskattning av inkomster från delningsaktiviteter.

I april 2020 tillsattes ytterligare en utredning (dir. 2020:48), med ett närbesläktat uppdrag – att utreda och lämna förslag till förenklingar av regelverk med betydelse för mikroföretagande, samt överväga och föreslå vissa åtgärder som förenklar och moderniserar bokföringslagen. Mikroföretag definieras som företag med upp till tio anställda eller en omsättning (eller balansomslutning) understigande två miljoner euro, så regelförenklingarna som denna utredning ska föreslå blir sannolikt av något annan karaktär än motsvarande för ensamföretagare.

5.4 Potential i schablonbeskattat soloföretagande

I dessa avslutande delar går jag över till att skissa på ramarna för en schablonbeskattningsmodell samt dess potentiella fördelar och problem.

Som ovan beskrivits kan en schablonbeskattningsmodell, i alla fall potentiellt, innebära drastiskt *minskade krav på deklaration och bokföring*. Estlands modell för förenklad beskattning skulle kunna vara ett exempel i detta, men även systemen i Tjeckien och Slovakien.

Även *faktureringen* kan förenklas genom schablonbeskattning. Man kan tänka sig att schablonbeskattade näringsidkare erbjuder en tjänst, till exempel baserad på en mobilapp, där transaktioner kan registreras direkt, verifierat autogenereras, och preliminärskatten dras av omgående. Appbaserade system för skattedeklaration har utvecklats i bland annat Indien³⁰, Australien och Brasilien (OECD, 2019b).

30. Se till exempel <https://eztax.in>.

Detta skulle innebära *mindre administrativa kostnader* för soloföretagare, i synnerhet de som har liten omsättning. Enligt Näringslivets regelnämnd (NNR, 2020) utgör hantering av skatte- och momsregler med råge den största regelbördan som hindrar tillväxt i små företag (1–9 anställda). Det indikerar att potentialen i att lätta den administrativa bördan är stor även för enskilda näringsidkare.

De minskade kraven och den enklare administrationen skulle i sig innebära *lägre trösklar* in i näringsidkande. För den som sedan vill utöka sin verksamhet bör möjlighet finnas att ombilda till den reguljärt beskattade enskilda näringsverksamheten, eller till aktiebolagsform.

Genom att sänka trösklarna skulle den schablonbeskattade, förenklade näringsverksamheten kunna utgöra ett *alternativ till anställning* som väg in på arbetsmarknaden och till självförsörjning. Kopplat till detta skulle systemet också kunna underlätta för övergång *från svart till vitt* arbete, samtidigt som det kan utformas på ett sätt som ger få incitament att gå i omvänd riktning.

För frilansare, gigjobbare, uthyrare inom delningsekonomin, kombinatorer och andra typer av deltidsnäringsidkare, skulle ett schablonbeskattningssystem ge *ökad flexibilitet*, särskilt genom de lägre kraven på redovisning. Det skulle vara en logisk fortsättning på de lättnader som har genomförts för mindre företag de senaste åren – till exempel att företag med omsättning under en miljon kronor kan redovisa moms en gång om året, att kravet på revision sedan 2010 inträder först vid tre miljoner kronor i nettoomsättning och reglerna om förenklat årsbokslut som infördes 2007.

Man ska dock inte bortse från att modeller för förenklad beskattning har vissa problem.

Schablonbeskattat soloföretagande kan vara mer sårbart än exempelvis soloföretagande i aktiebolagsform eller anställning, i synnerhet som inkomstkälla, då det kan vara behäftat med vissa gränsvärden och inkomsterna kan fluktuera påtagligt.

Som med många förenklingssystem finns det *risk för anklagelser om skatteundandragande* eller andra typer av missbruk. Även om det inte finns vederhäftiga studier på hur vanligt förekommande bedrägliga förfaranden skulle vara i schablonbeskattningssystem, räcker det med att en ökad risk finns för att systemet kan bli föremål för kritik. Eftersom kontrollnivån typiskt sett är lägre räcker det sannolikt med ett fåtal exempel på missbruk för att svartmåla hela systemet.

Som nämnts ovan finns också risk för *gränsdragningsproblem*. Det kan både handla om hur olika inkomster ska bedömas skattemässigt och om företagsam aktivitet som faller i gränslandet mellan olika former av näringsverksamhet. Särskilt kan

detta problem uppkomma vid individbeskattning när det finns flera inkomstkällor som kan klassas som olika typer av näringsverksamhet.

Även *tröskeffekter* bör nämnas. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det gynnsamt inte bara med nya företag, utan att dessa också växer. Närmare 80 procent av nya jobb i Sveriges ekonomi skapas i företag med färre än 50 anställda (Företagarna, 2019). För den företagare som vill expandera sitt företag finns många fördelar med att välja aktiebolagsformen – kanske främst det begränsade personliga ansvaret. Om man tittar på de internationella exemplen ser man att det överlag är svårt att anställa i en schablonbeskattad enmansfirma; likaså är det svårt att ombilda en sådan firma till ett aktiebolag.

KAPITEL 6

Vad bör en svensk modell för schablonbeskattning innefatta?

Vad kan Sverige vinna på att införa en förenklad, schablonbeskattad näringsverksamhetsmodell? Utan att göra anspråk på att utforma någon helhet vill jag som avslutning skissa på en sådan modell.

Mervärdesskatten är en central fråga. I många system i andra länder är gränsen för det förenklade systemet kopplat till gränsen för moms skyldighet. Sverige har påtagligt lågt tak för moms skyldighet, endast 30 000 SEK. Näst Spanien och Nederländerna har Sverige det lägsta gränsbeloppet i EU. Danmark har jämförelsevis en gräns på 50 000 DKK, Finland på 10 000 €, Tyskland på 17 500 €, Belgien på 25 000 € och Estland på 40 000 €. ³¹ Å andra sidan kan det framhållas att Sverige har ett av EU:s lägsta ”VAT gap”, alltså skillnad mellan den moms som enligt lagen totalt borde betalas in och den moms som faktiskt betalas in. Sverige ligger i den absoluta botten av EU:s länder vad gäller ”VAT gap”, med runt två procents differens. Medianen för EU är tio procent och länder som Belgien, Irland och Italien ligger en bra bit över medianen. Det går dock inte att dra en rak slutsats att en låg omsättningsgräns för moms skyldighet innebär stort moms bortfall. Estland ligger till exempel runt fem procent, långt under EU-medianen (Poniatowski m.fl., 2019). Hur som helst finns utrymme att höja Sveriges gräns för moms plikt, i alla fall för de minsta näringsidkarna. Högsta omsättning för undantag från moms plikt i det föreslagna nya EU-systemet är 85 000 € per år. ³²

De allra flesta enskilda näringsidkare i Sverige är små. En betydande andel deklarerar nollresultat och majoriteten har resultat som inte avviker positivt eller negativt från nollpunkten med mer än cirka 50 000 kronor. För dessa skulle betydande

31. Europeiska kommissionen, VAT exemptions.

32. Europeiska kommissionen, VAT scheme for small businesses.

fördelar kunna uppnås genom en förenklad form av näringsverksamhet, utan att några stora skattebortfall skulle vara att frukta.

Viktigast i en sådan utveckling är sannolikt förenklade regler om bokföring och redovisning. Dessa regler innebär trösklar för många som skulle kunna ägna sig åt näringsverksamhet i mindre skala i dag – det blir lättare att avstå än att behöva ansöka, registrera, betala preliminärskatt, bokföra, räkna ut överskott, deklarerera och verka under straffansvar.

En modell är, som visats ovan, att enbart redovisa omsättning, inga kostnadsavdrag. En annan är att ha en väl tilltagen summa som grundavdrag, parallellt med ett system där kostnader redovisas och medges avdrag för, så att näringsidkaren kan välja. Det skulle innebära ökad flexibilitet (men förstås samtidigt gränsdragningsproblem).

En app-baserad realtidsbeskattning av tjänster skulle kunna förenkla påtagligt för de minsta enskilda näringsidkarna och innebära en möjlighet särskilt för gig-uppdragstagare att förenkla sitt företagande. För dessa grupper vore det en fördel om denna typ av näringsverksamhet kunde bedrivas parallellt med anställning eller utbildning.

Utan att gå in på det djupare, bör nämnas att egenavgifterna för enskilda näringsidkare är relativt höga, och kan utgöra ett gränsdragningsproblem för en förenklad beskattningsmodell. Även med förenklade redovisnings- och bokföringsregler kan höga egenavgifter utgöra en betydande tröskel in i ett sådant system. Sådana trösklar behöver sänkas för att ge incitament till övergång från svart arbete till vitt, och öka möjligheten till egenförsörjning för fler.

Egenföretagande studeras ibland som effekt av konjunkturcykler eller betraktas som ”behovsmotiverat” eller ”möjlighetsmotiverat”. Oavsett vilket perspektiv man väljer, finns det flera skäl att förenkla beskattningen av soloföretagare. Minskad administrativ börda gynnar både företagaren och staten genom lägre kostnader. Nya vägar till självförsörjning kan därmed ge ekonomiska möjligheter för fler.

Referenser

- Accace (2019). Changes in income tax as of 1 January 2020 in Slovakia.
- Alexio. General information on the Živnostenský list (Czech Trade license). https://www.alexio.cz/TL/trade_license_general_information.html
- Aston, V., Auto-entrepreneur overview, Start business in France. <https://www.startbusinessinfrance.com/auto-entrepreneur/overview>
- Aston, V. (2020). Changes impacting auto entrepreneurs in 2020. Start business in France. <https://www.startbusinessinfrance.com/blog/post/changes-impacting-auto-entrepreneurs-in-2020>
- BNT. Slovakia: Important changes to Slovak Income Tax Act. <https://www.bnt.eu/en/news/legal-news/2889-slovakia-important-changes-to-slovak-income-tax-act>
- Bokföringsnämnden (2006). Bokföringsnämndens allmänna råd. BFNAR 2006:1
- Braunerhjelm, P., Eklund, J. och Thulin, P., (2019). "Taxes, the tax administrative burden and the entrepreneurial life cycle", *Small Business Economics*.
- Buske, O., Verschueren, W., Meeusen, T., Kaszap, An., Scott, C., Narmon, M., Kerrigan, A., Novák, D., Vancamp, F., Genillard, L., Németh, M. och Wegge, D. (2018). "Study on tax compliance costs for SMEs". European Commission/ KPMG.
- Calmfors, L., Ek, S., Kolm, A.-S., Pekkarinen, T. och Skedinger, P. (2018). "Olika vägar till jobb". Arbetsekonomiska rådet.
- Centerpartiet (2016a), Centerpartiet presenterar förslag om ingångsföretag, 1 mars 2016. <https://www.centerpartiet.se/press/pressmeddelande/nyhetsarkiv-2016/2016-03-01-centerpartiet-presenterar-forslag-om-ingangsforetag>
- Centerpartiet (2016b). Ingångsföretag.
- Confida. Business planning with lump-sum taxation. <https://www.confida.rs/business-planing-with-lump-sum-taxation/>
- Daunfeldt, S.-O. (2018). Ingångslönens effekt på sysselsättningen i Sverige. Briefing paper #18. Timbro.
- Ds 2005:28 Skattefusk, effektivitet och rättvisa – utökad skattekontroll i vissa branscher och diskussioner rörande schabloniserade inslag i beskattningen
- Ekonomifakta. Arbetslöshet – utrikes födda. <https://www.ekonomifakta.se/fakta/arbetsmarknad/integration/arbetsloshet-utrikes-fodda/>
- Ekonomifakta. Ingångslöner som andel av genomsnittslön. <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Arbetsmarknad/Loner/ingangsloner/>

- Ekonomifakta. Sysselsättningsgap – internationellt. <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Arbetsmarknad/Integration/Sysselsattningsgrad---internationellt/>
- Elam A., Brush, C. G., Greene, P. G., Baumer, B., Dean, M. och Heavlow, R. (2019). "Global Entrepreneurship Monitor 2018/2019 Women's Entrepreneurship Report". Global Entrepreneurship Research Association.
- Err.ee (2020). Inimesed kasutavad 1702 uudet ettevõtluskontot. 31 januari 2020. <https://www.err.ee/1030189/inimesed-kasutavad-1702-uudet-ettevotluskontot>
- Estonia Tax and Customs Board. Entrepreneur Account for natural person. <https://www.emta.ee/eng/private-client/declaration-income/entrepreneur-account-natural-person>
- Europeiska kommissionen (2016a). A European agenda for the collaborative economy. COM(2016) 356 final
- Europeiska kommissionen (2016b). European agenda for the collaborative economy - supporting analysis. SWD(2016) 184 final
- Europeiska kommissionen. VAT exemptions. https://europa.eu/youreurope/business/taxation/vat/vat-exemptions/index_en.htm
- Europeiska kommissionen. VAT scheme for small businesses. https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/vat/action-plan-vat/vat-scheme-for-small-businesses_en
- Eurostat (2016). Earnings statistics/Low-wage earners. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Earnings_statistics#Low-wage_earners
- Eurostat (2019). Self-employed persons. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20190430-1>
- Eurostat (2020a). Hourly labour costs. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Hourly_labour_costs
- Eurostat (2020b). Minimum wage statistics. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Minimum_wage_statistics
- Expatica. Taxes and social security for freelancers and the self-employed in Spain. <https://www.expatica.com/es/finance/taxes/freelance-taxes-471615/>
- Felländer A., Teigland, R., Ingram, C. (2015). "Sharing economy – embracing change with caution". Entreprenörskapsforum.
- French-property.com. Guide to Micro-Entrepreneur Business in France. <https://www.french-property.com/guides/france/business/micro-entrepreneur>
- Företagarna (2019). "Välfärdsskaparna".
- Hassan, M. och Schneider, F. (2016). "Size and Development of the Shadow Economies of 157 Countries Worldwide: Updated and New Measures from 1999 to 2013". IZA discussion paper no. 10281.
- Kelmanson, B., Kirabaeva, K., Medina, L., Mircheva B., och Weiss J. (2019). "Explaining the Shadow Economy in Europe: Size, Causes and Policy Options". IMF.
- Kommittéberättelse Fi 1996:14 Förenklingsutredningen.

Kommittédirektiv 1996:78 Utvärdering och förenkling av skattereglerna för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag.

Kommittédirektiv 1998:4 Tilläggsdirektiv till Förenklingsutredningen.

Kommittédirektiv 2019:102 Förenklade skatteregler för att underlätta och främja egenföretagande.

Kommittédirektiv 2020:48 Enklare regelverk för mikroföretagande och en modernare bokföringslag.

Liberalerna (2016). ”Färre regler ger fler jobb och mer välfärd”.

Motion 2002/03:Sk291 Schablonbeskattning i vissa branscher.

Motion 2008/09:Sk435 Schablonbeskattning av vissa tjänstebanscher.

Motion 2010/11:Sk213 Schablonbeskattning.

Motion 2013/14:Sk358 Schablonbeskattning för små företag.

Naled (2018). Reform of lump-sum taxation. Public private dialogue for growth. https://naled.rs/en/files/PPD_on_reform_of_lump_sum-taxation_system.pdf

Nordea. Slovakia: Business Environment. <https://www.nordeatrade.com/se/explore-new-market/slovakia/taxes>

Novus (2018). Branschindikator för egenanställning 2017.

Numeri Estonia. Simplified taxation of business income. <https://www.numeri.ee/en/blog/simplified-taxation-business-income-2/>

Näringslivets Regelnämnd (2020). NNR:s Skop-undersökning 2020 med svenska företagare.

OECD (2009). “Taxation of SMEs. Key issues and policy considerations”.

OECD (2015). “Taxation of SMEs in OECD and G20 countries”.

OECD (2019a). “The Sharing and Gig Economy: Effective Taxation of Platform Sellers”.

OECD (2019b). “Tax administration 2019”.

OECD (2020a). OECD seeks input on draft Model Rules for Reporting for Platform Operators with respect to Sellers in the Sharing and Gig Economy. <https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/oecd-seeks-input-on-draft-model-rules-for-reporting-for-platform-operators-with-respect-to-sellers-in-the-sharing-and-gig-economy.htm>

OECD (2020b). Model Rules for Reporting by Platform Operators with respect to Sellers in the Sharing and Gig Economy.

Pausal. How to register a lumpsum tax agency. <https://www.pausal.rs/en/lump-sum-school/register-your-agency/>

PKF (2016). Serbia Tax Guide 2016/17.

Polens regering. Income taxes in Poland. <https://www.biznes.gov.pl/en/firma/taxes-and-insurance-in-poland/pit-and-cit-taxes/taxes>

Polish Investment & Trade Agency. Personal Income Tax (PIT). https://www.paih.gov.pl/polish_law/taxation/pit

Poniatowski, G., Bonch-Osmolovskiy, M. och Belkindas, M. (2019). “Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2019 Final Report”. European Commission/CASE/IHS.

- PwC. Serbia: Individual – Income determination. <https://taxsummaries.pwc.com/ID/Serbia-Individual-Income-determination>
- PwC. Slovak Republic: Taxes on personal income. <https://taxsummaries.pwc.com/ID/Slovak-Republic-Individual-Taxes-on-personal-income>
- Proposition 2006/07:94. Skattelättnader för hushållstjänster, m.m.
- Proposition 2009/10:204. En frivillig revision.
- Proposition 2009/10:235. Enklare redovisning.
- Ravšelj, D., Kova, P. och Aristovnik, A. (2019). "Tax-Related Burden on SMEs in the European Union: The Case of Slovenia", *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol 10 No 2, s. 69-79.
- Riksdagen. Svar på skriftlig fråga 2017/18:398. Skatteregler för skogsbrukare och andra fastighetsägare. Fi2017/04598/S1.
- Riksrevisionen (2020). "Rutavdraget – konsekvenser av reformen". RiR 2020:2.
- Riksskatteverket (1996). "Förslag till förenklingar i skattelagstiftningen". RSV Rapport 1995:10.
- Riksskatteverket (2000). "Schablonbeskattning?". RSV Rapport 2000:12.
- Riksskatteverket (2002). "Schablonbeskattning? – en principskiss". RSV Rapport 2002:3.
- SCB. Begreppsförklaringar inom nationalräkenskaperna. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper-kvartals-och-arsberakningar/produktrelaterat/Fordjudad-information/begreppsforklaringar-inom-nationalrakenskaper/>
- SCB. Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/sysselsattning-forvarvsarbete-och-arbetstider/registerbaserad-arbetsmarknadsstatistik-rams/>
- Schneider, F. (2013). "The Shadow Economy in Europe". Visa Europe/AT Kearney. Service-Public.fr. Devenir micro-entrepreneur (ex : auto-entrepreneur.) <https://www.service-public.fr/professionnels-entreprises/vosdroits/F23961>
- Service-Public.fr. Déclaration de micro-entrepreneur (auto-entrepreneur). <https://www.service-public.fr/professionnels-entreprises/vosdroits/F23264>
- Skatteverket (2016a). "Kartläggning och analys av delningsekonomin påverkan på skattesystemet – delrapport".
- Skatteverket (2016b). "Delningsekonomi: Kartläggning och analys av delningsekonomin påverkan på skattesystemet – slutrapport".
- Smith, A. (2016). "Gig Work, Online Selling and Home Sharing". Pew Research. 17 november 2016. <https://www.pewresearch.org/internet/2016/11/17/gig-work-online-selling-and-home-sharing/>
- SOU 1996:172. Licensavgift – en principskiss.
- SOU 1997:111. Branschsanering och andra metoder mot ekobrott.
- SOU 1997:178. Enskilda näringsidkare - översyn av skattereglerna.
- SOU 1999:28. Kontantmetod för småföretagare.
- SOU 2002:35. Ny handelsbolagsbeskattning.

- SOU 2004:126. Vänd på kuttingen! - Tillväxt och utveckling i ett nytt perspektiv.
- SOU 2014:68. Förenklade skatteregler för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag.
- SOU 2017:26. Delningsekonomi på användarnas villkor.
- SOU 2018:49. F-skattesystemet – några särskilt utpekade frågor.
- SOU 2019:31. F-skattesystemet – en översyn.
- Spain Expat. Companies in Spain. http://www.spainexpat.com//spain.php/information/types_of_business_entities_in_spain/information/types_of_business_entities_in_spain/
- TT (2004). ”Ringholm vill ha ny krogskatt”. <https://www.svd.se/ringholm-vill-ha-ny-krogskatt>
- VISA Europe (2013). ”Europas ekonomiska kris har sporrat regeringar till att ta tag i den svarta ekonomin - Svenskarna frekventa kortanvändande minskar svartjobben”. 7 maj 2013. <https://news.cision.com/se/visa-europe/r/europas-ekonomiska-kris-har-sporrat-regeringar-till-att-ta-tag-i-den-svarta-ekonomi--svenskarna-fr,c9411003>
- Vänsterpartiet (2006). Arbete Demokrati Rättvisa. Vänsterpartiets valplattform 2006.
- Wirtschaftskammer Österreich. Small business exemption regulation (sales tax). [https://www.wko.at/site/mehrsprachige_info/Small_business_exemption_regulation_\(sales_tax\).html](https://www.wko.at/site/mehrsprachige_info/Small_business_exemption_regulation_(sales_tax).html)
- Wirtschaftskammer Österreich. Tax-free allowance. https://www.wko.at/site/mehrsprachige_info/Tax-free_allowance.html

Företagande förknippas med en hel del regelkrångel, risktagande och i många fall små marginaler. Samtidigt är trösklarna in på arbetsmarknaden påtagliga. En väg till egenförsörjning är genom företagande. Kan det vara fördelaktigt med en svensk modell för schablonbeskattad näringsverksamhet?

I rapporten *Ny väg in? Soloföretagande, skatteregler och ekonomiska möjligheter* kartläggs olika befintliga system för schablonbeskattning. Dessutom belyser författaren de aktuella formerna för soloföretagande och diskuterar vilka möjligheter ett schablonbeskattningssystem skulle kunna innebära för Sverige.

Författare är Patrick Krassén, skattepolitisk expert på Företagarna. Han är jur kand i skatterätt och fil kand i statsvetenskap från Stockholms universitet och har tidigare varit verksam som analytiker på Svenskt Näringsliv och politiskt sakkunnig i Regeringskansliet.

